

COLECȚIONARI, COLECȚII, MUZEE

dr. Ionel Ioniță

Colecția constituie sufletul conceptului de muzeu, este însăși rațiunea existenței sale.

Dar ce este o colecție? Ce este un colecționar? Dar un muzeu?

Simplul fapt că, strînge obiecte frumoase sau interesante nu conferă automat deținătorului statutul de colecționar. Acumularea de obiecte implică o serie de acțiuni specifice care într-un final îl conduce pe colecționar la reunirea unui ansamblu de piese, asemenea unei mașinării, care odată așezate la locul lor se structurează în emoție, dar mai ales în știință.

Vorbind în general despre colecționari, colecții și muzee constatăm că definiția termenilor în condițiile dicționarului nu s-a schimbat esențial de-a lungul timpului.

Referitor la cuvîntul colecționar *Dicționarul explicativ al limbii române* consemnează sec: „persoană care colecționează obiecte, care face sau are o colecție”.¹ Nu se face nici o altă remarcă la adresa calității persoanei sau a colecției.

Definiții la fel de laconice, care nu excelează într-o bogăție de informații se găsesc și în alte dicționare.

Astfel în dicționarul scos de Lazăr Șăineanu în șase ediții² este menționat la termenul „colecționar” aceeași definiție: „cel ce face colecțiuni”.³

În *Petit Larousse Illustre* colecționar este persoana care are plăcerea să colecționeze.⁴ Tot *Petit Larousse* după mai mulți ani revine asupra definiției fără însă să-i aducă o modificare substanțială: “personne qui collectionne, qui fait une, des collections”.⁵

Interesant devine enunțul din *Webster's College Dictionary* care introduce un aspect nou. Colecționarul este, „a person who collects books, paintings, stamps, etc., as a hobby or investment”.⁶ Apariția termenului *investiție* în cadrul aserțiunii indică

1. *Dicționarul explicativ al limbii române*, Academia R.S.R., Institutul de lingvistică din București, Ed.Acad.R.S.R., București, 1975, p.171.

2. Lazăr Șăineanu, *Dicționar Universal al limbei române*, revăzut și adăugat la ediția a VI-a, Ed.Scrisul Românesc S.A., București, 1929, p.XIII.

3. L.Șăineanu, *Dicționar Universal al limbei române*, a doua edițiune cu totul prelucrată și adăugită, Ed.Samitea, Craiova, 1908, p.167.

4. *Dictionnaire encyclopedique pour tous*, Petit Larousse illustre, Ed.Librairie Larousse, Paris, 1975, p.227.

5. *Le Petit Larousse*, Grand Format, Ed.Larousse, Paris, 2004, p.264.

6. *Random House Webster's College Dictionary*, Ed.Random House, New York, 2001, p.261.

și o categorie specială de colecționari alături de amatorii de artă: cei cu posibilități materiale mari.

Faptul că definiția apare într-un dicționar de limba engleză nu este total întâmplător. Zona anglo-saxonă a fost burgheză mai devreme. Banii erau făcuți să circule dar nu tot timpul. Dacă erau investiți acest lucru se făcea așa cum trebuie. Tezaurizarea obiectelor deosebite în special opere de artă plastică, dar și piese de mobilier, artă decorativă, bijuterii, ceasuri, etc., putea aduce profit oricând.

Dar tot un dicționar⁷ de limbă engleză consemnează și o altă definiție. Colecționar este: „someone who collects things for fun: a stamp collector”⁸. Accentul cade în acest caz pe destindere, relaxare. Colecționarul strânge ceva anume din distracție. Dacă din distracție rezultă și ceva serios definiția nu mai pomenește.

În *Dicționarul limbii românești*, autorul August Scriban, nu face referire la cuvântul colecționar. El dă o formă dinamică termenului și definește acțiunea celui care colecționează: colecționez este egal cu „strâng, adun, fac colecțiune de ceva”.⁹

Unele definiții de dicționar scot în evidență activitatea specifică a celui care colecționează, altele pun accentul pe ceea ce colecționarul deține, pe ceea ce are, pe ceea ce este al lui. Colecționarul este „posesor al unei colecții”.¹⁰ În aceste circumstanțe termenul posesor nu cuprinde neapărat și acțiunile care se regăsesc în spiritul colecționarului: a căuta, a identifica, a alege, a cerceta, a cataloga, a conserva.

Definiția are însă și o continuare colecționarul nu este numai posesor el este și „amator de colecții”.¹¹

În acest caz comentariile capătă o nuanță mai blindă. Este clar că dacă este amator de colecții individul respectiv agreează tot ce implică activitatea unui colecționar. Rămân însă alte întrebări. Este amator de colecții gata făcute sau nu? Cum și-a alcătuit colecția? etc.

Există însă și o variantă de definiție care cuprinde cele două aspecte evidențiate pînă acum. Colecționar este „persoana care colecționează; posesor al unei colecții”.¹² Din punctul de vedere al conținutului definiția se suprapune aproape identic peste cea din *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*.

7. Macmillan, *Essential Dictionary, for learners of english*, Macmillan Education, Oxford, United Kingdom, 2003.

8. Idem, p.129.

9. August Scriban, *Dicționarul limbii românești* (etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhaisme, neologizme, provincialisme), Ed.Institutu de arte grafice „Presa bună”, Iași, 1939, p.316.

10. Florin Marcu, Constant Maneca, *Dicționar de neologisme*, ediția a III-a, Ed.Academiei R.S.R., București, 1978, p.227.

11. Ibidem.

12. Vasile Breban, *Dicționar al limbii române contemporane*, De uz curent, Ed.științifică și enciclopedică, București, 1980, p.107.

În concluzie din definițiile analizate (fără a avea pretenția ca am epuizat subiectul) rezultă trei tipuri de colecționari. Primul tip este cel care *face*, care colecționează, al doilea este cel care *are*, posesorul, amatorul de colecții, iar cel de al treilea este cel care *face și are*.

La o primă vedere termenii *face* și *are* ar părea că se exclud unul pe celălalt. Alături însă termenului *colecționar* ei vor trebui să se armonizeze într-un final. Dacă un individ face o colecție, dar nu o face pentru sine, nu o *are*, el nu se poate numi colecționar. Poate fi expert, specialist, anticar, negustor de colecții etc., sau orice altceva dar nu colecționar.

Colecționarul și *face* și *are* o colecție.

Scopul pentru care o persoană devine colecționar este și el diferit.

Din acest punct de vedere două sînt direcțiile spre care se îndreaptă intențiile colecționarilor. Deși uneori problema poate fi nuanțată, colecționarul strînge obiecte din pasiune (hobby, violon d'Ingres) sau pentru a face o investiție sigură pe termen mai lung sau mai scurt.

Și într-un caz și în celălalt, colecționarul poate să fie posesorul unor cunoștințe necesare și suficiente pentru a-și face singur achizițiile importante pentru colecție. În situația în care nu beneficiază de aceste cunoștințe va apela la un expert care îi va conduce pașii în alcătuirea colecției mai ales dacă aceasta se dorește să fie și o investiție.

Indiferent însă de scopul pe care îl are în alcătuirea colecției, valabil pentru toate categoriile de colecționari este faptul că posibilitățile lor financiare depășesc cu mult venitul necesar asigurării existenței cotidiene. Fără să facem aprecieri asupra obiectelor pe care le strînge un colecționar banul este necesar pentru ca acele obiecte să ajungă în colecție. Sigur că fondurile sînt mai mari sau mai mici în funcție de natura obiectului colecționat, dar situația financiară trebuie să permită colecționarului cumpărarea lui.

Colecția ca termen categorial beneficiază și ea la rîndul ei de atenția dictionarelor. Din punctul de vedere al conținutului definiția colecției are mai multă consistență decît definiția colecționarului.

În *Dicționarul Explicativ al Limbii Române* colecția este definită ca „serie de obiecte de același fel sau de aceeași categorie, care, adunate și dispuse sistematic, reprezintă o valoare artistică, științifică, documentară etc.”¹³

În suita de ediții a *Dicționarului Universal al Limbii Române* de la prima ediție¹⁴ din anul 1896 pînă la ediția a șasea¹⁵ din anul 1929, conținutul definiției rămîne neschimbat. *Colecția* este o „reunire de obiecte cari au oarecare raport

13. *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ed. Academiei R.S.R., București, 1975, p.171.

14. Lazăr Șăineanu, *op.cit.*, p.VII.

15. Idem, p.XIII.

laolaltă,¹⁶ după care urmează un scurt exemplu „colecțiune de cărți, tablouri.”¹⁷ Singura modificare, care apare în acest interval de timp, în dicționarele menționate se referă doar la termenul *colecțiune* ca unitate de bază a vocabularului, care în exercițiul vorbirii devine *colecție*.

La prima sa apariție în anul 1939 *Dicționarul Limbii Românești* consemna în dreptul cuvântului *colecțiune* - *colecție* următoarea informație: „Adunare (culegere) de obiecte care au raport între ele: colecțiune de monete, de mărci poștale, de fluturi.”¹⁸ În linii mari cam același tip de explicație o găsim și în *Dicționarul Universal*: obiecte care au legătură unele cu altele.

Dicționarul de neologisme și *Dicționarul Limbii române Contemporane* se situează destul de aproape de *Dicționarul Explicativ* prin cele două definiții pe care le dau colecției: „serie de obiecte asemănătoare sau de aceeași categorie, prezentînd o valoare documentară, artistică etc.”¹⁹ primul și „serie de obiecte de valoare artistică, științifică etc., adunate și aranjate sistematic”²⁰ cel de al doilea.

Nu se poate trece peste definiția pe care o găsim în *Dicționarul Enciclopedic Român*²¹ nu pentru contribuția pe care o aduce la clarificarea termenului conceptual colecție ci pentru omisiunile pe care le face. Definiția nu se referă decît la colecțiile de artă. Alte colecții nu există. „Colecție de artă, ansamblu de obiecte de artă strînse laolaltă de un amator particular sau de instituție.”²² Distincția care se face este foarte clară între colecționar și strîngătorul de obiecte de artă care este un amator particular. Deosebirea este evidentă și între amatorul particular și instituție.

Ediția din 1907 a dicționarului *Petit Larousse Illustré* menționa laconic în dreptul cuvîntului *collection*: „Recueil d'objets qui ont du rapport”²³ și dădea ca exemplu „collection de tableaux.”²⁴ Definiția nu scoate în evidență decît legătura sau relația care se stabilește între diverse obiecte pentru ca acestea să poată alcătui o colecție.

Odată cu trecerea timpului dicționarele Larousse își schimbă viziunea asupra termenului colecție, iar definiția capătă valențe noi.

În ediția din 1975, colecția este „reunion d'objets choisis pour leur beauté, leur rareté, leur valeur documentaire, ou leur prix: collection de timbres, de tableaux,

16. Idem, p.147.

17. Ibidem.

18. August Scriban, *op.cit.*, p.316.

19. F.Marcu, C.Maneca, *op.cit.*, p.227.

20. V.Breban, *op.cit.*, p.107.

21. *Dicționarul Enciclopedic Român*, Academia R.S.R., vol.I-IV, Editura Politică, București, 1962.

22. *Op.cit.*, vol.I A-C, p.691.

23. *Petit Larousse Illustré, Nouveau dictionnaire encyclopedique*, Publié sous la direction du Claude Augé, Librairie Larousse, Paris, 1907, p.200.

24. Ibidem.

d'estampes, d'autographes etc.”²⁵ pentru ca în ediția aniversară din 2005 să fie „reunion d'objets choisis pour leur beauté, leur rareté, leur caractère curieux, leur valeur documentaire ou leur prix. Collection de timbres, de monnaies, de chapeaux, de bijoux, de tableaux.”²⁶

Primul exemplu pune accentul pe relația dintre piesele unei colecții, celelalte două exemple evidențiază scopul. Definițiile menționează pentru ce sînt strînse obiectele, pentru ce își găsesc locul într-o colecție: frumusețe, raritate, valoare documentară și chiar, un fapt deloc de neglijat, pentru prețul lor.

În lungul șir al cauzelor pentru care sînt strînse obiectele apare foarte clar ținta financiară.

Spre deosebire de termenul colecționar la cuvîntul colecție interesul financiar este prezent în definiții atît în dicționarele de limbă engleză cît și în cele de limbă franceză. Excepție fac dicționarele de limbă română în care *investiție* și *preț* se pare că nu au prea multă importanță.

În dicționarele Larousse definițiile colecționarului nu menționează nimic referitor la preț. Primele mențiuni financiare apar odată cu definiția colecției unde prin poziționarea în cadrul frazei a cuvîntului „prix” valoarea capătă o greutate substanțială.

În dicționarele de limbă engleză valoarea financiară punctată în cadrul definițiilor nu apare ca o noutate. Ea fusese de altfel menționată și în definiția colecționarului care făcea și o investiție odată cu acumularea obiectelor din colecție.

În *New English Dictionary And Thesaurus* colecția este „act of collecting; an accumulation; a grup of things collected for beauty interest, rarity or value.”²⁷

Random House Webster's College Dictionary prezintă o definiție structurată pe mai multe puncte din care importante pentru subiectul nostru sînt trei dintre ele. Colecția este: „1. the act of collecting. 2. something that is collected, as a group of objects or an amount of material accumulated in one place: a stamp collection; a collection of rainwater. 3. the works of art, specimens, or other items collected for exhibit and study in a museum and kept as part of its holdings.”²⁸

Macmillan Essential Dictionary acordă atenție și acțiunii (verbul a *colecționa*) și rezultatului acesteia (substantivul *colecție*). Acțiunea este explicată în felul următor: „to get and keep objects because they are interesting or valuable”²⁹ și se dă ca exemplu „I didn't know she collected modern art”³⁰. Colecția este definită

25. *Petit Larousse Illustré, Dictionnaire encyclopedique pour tous*, Ed.Librairie Larousse, Paris, 1975, p.227.

26. *Le Petit Larousse*, Grand Format, Ed.Larousse, Paris, 2004, p.264.

27. *New English Dictionary And Thesaurus*, Ed.Geddes and Grosset Ltd., David Dale House, New Lanark, Scotland, 1994, p.131.

28. *Random House Webster's College Dictionary*, Ed.Random House, New York, 2001, p.261.

29. *Macmillan Essential Dictionary, for learners of english*, Oxford, 2003, p.128.

30. Ibidem.

însă destul de simplu: „a group of similar things that are kept together: a book borrowed from John's huge collection”³¹.

Diferența de interpretare a diverselor dicționare generale nu este foarte mare. Colecția este rezultatul colecționării, este o acumulare de obiecte, este un grup de obiecte asemănătoare. Dacă aceste obiecte ținute împreună sînt opere de artă, timbre, cutii de chibrituri, curiozități etc. nu mai interesează. Ele sînt adunate la un loc doar pentru frumusețe, raritate sau valoare.

Trebuie subliniată în cadrul tuturor definițiilor, chiar dacă uneori nu apare în mod explicit, mențiunea că printre altele aceste obiecte sînt colecționate și pentru a fi expuse și studiate. Se ajunge în acest fel la colecțiile instituțiilor de învățămînt superior, colecții care într-un final au condus la apariția muzeelor universitare.

Apărută în Evul Mediu Universitatea încă de la început a adunat obiecte alcătuind colecții de studiu necesare înțelegerii unui concept, a unei legi, a unui fenomen. „Inventarea” muzeului universitar are loc spre sfîrșitul secolului al XVI-lea prin includerea obiectelor și colecțiilor în cercetarea și predarea universitară.³²

Desigur că expunerea și cercetarea unor colecții nu se fac numai în cadrul unor muzee universitare. Muzeul ca instituție este la rîndul lui un loc de studiu, de cercetare atît pentru specialiștii de muzeu cît și pentru publicul vizitator.

Definirea conceptului de colecție s-a făcut și în cele cîteva ediții ale cursului universitar de muzeologie generală al regretatului profesor Radu Florescu. Și aici colecția este un ansamblu de obiecte în cadrul căruia se stabilesc niște legături, niște raporturi comune.³³

Ca o noutate este de remarcat accepția administrativă a termenului colecție.³⁴

Din punct de vedere administrativ colecția este definită ca fiind „unitatea de măsură a patrimoniului”.³⁵ Patrimoniul despre care se vorbește este reprezentat de totalitatea obiectelor aflate în colecțiile muzeale – colecția în viziune muzeologică. În acest caz colecția ca unitate de măsură a categoriilor de obiecte muzeale servește la dimensionarea organigramei dar numai în cadrul instituției muzeale.³⁶ Astfel numărul de specialiști se stabilește prin raportarea la numărul mai mic sau mai mare

31. Idem, p.129.

32. Steven W.G.de Clercq, Marta C.Laurenço, *A Globe is just another Tool: Understanding the Role of Objects in University Collections* în ICOM International Committee for University Museum and Collections, Study Series, nr.11, 2003, p.4.

33. Radu Florescu, *Bazele Muzeologiei*, curs prescurtat, C.C.E.S., Centrul special de perfecționare a cadrelor, București, 1982, p.37.

34. R.Florescu, *Bazele Muzeologiei*, Universitatea Independentă „Dimitrie Cantemir”, Facultatea de Istorie, București, 1993, p.33.

35. Ibidem.

36. Idem, p.34.

de obiecte aflate în cadrul unei colecții.

Printre puținele lucrări de muzeologie elaborate în țara noastră se găsește volumul Corinei Nicolescu apărut cu mai mulți ani în urmă.³⁷ În lucrare, din păcate, nu apare nici o definiție referitoare la colecție sau colecționar. Fără să încercăm să construim o definiție pe baza textului lucrării se pot evidenția câteva elemente, care se întâlnesc frecvent în dicționare în definițiile termenilor colecție/colecționar.

Vorbind despre muzeu în calitatea lui de „colecționar” se spune că „muzeul reprezintă acea instituție unică, în care sînt adunate, clasificate și păstrate cu grijă vestigiile trecutului și realizările contemporane.”³⁸ În acest caz definiția colecționarului din dicționar se repetă aproape identic – colecționarul este cel care strînge, adună, face colecție de ceva.

Muzeul însă depășește faza colecționarului care face o colecție pentru a-și umple timpul liber. Muzeul „strînge și păstrează obiecte foarte diverse, pe care le studiază și clasează, ordonîndu-le într-un sistem.”³⁹

Muzeul în calitatea sa de colecționar face și are colecții.

În afara dicționarelor generale sau specializate și a lucrărilor de specialitate trebuie menționată și definiția dată colecției de legislația română.

În vara anului 2003, după mai mulți ani de încercări, apare în Monitorul Oficial al României Legea nr.311 intitulată Legea Muzeelor și colecțiilor publice.⁴⁰ În lege colecția este definită ca „ansamblul de bunuri culturale și naturale constituit în mod sistematic și coerent de către persoane fizice sau persoane juridice de drept public ori de drept privat.”⁴¹

Fiind vorba de o lege care reglementează activitatea într-un domeniu definit aserțiunea încearcă să acopere toate aspectele pe care o definiție de dicționar, cu multe generalități, nu o poate face. Cu toate acestea definiția scapă și ea câteva elemente care ar fi trebuit să se regăsească explicit în cuprinsul ei: scopul cu care sînt colecționate obiectele, relația dintre ele etc.

Legea încearcă să facă și o clasificare a colecțiilor⁴². Nu se insistă însă foarte

37. Corina Nicolescu, *Muzeologie Generală*, Ministerul Educației și Învățămîntului, Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu”, Ed.Didactică și Pedagogică, București, 1979.

38. Corina Nicolescu, *op.cit.*, p.8.

39. Ibidem.

40. Legea muzeelor și colecțiilor publice, nr.311, în Monitorul oficial al României, anul 171-(XV), nr.528, Partea I Legi, decrete, hotărîri și alte acte, miercuri, 23 iulie, 2003.

41. Idem, p.1.

42. Art.3. – (1) În sensul prezentei legi, *colecțiile publice* sunt colecțiile accesibile publicului și specialiștilor, indiferent de titularul dreptului de proprietate, care reunesc bunuri semnificative prin valoarea lor artistică, documentară, istorică, științifică, culturală și memorialistică.

(2) *Colecțiile private accesibile publicului* sunt colecțiile aflate în proprietatea privată a persoanelor fizice sau juridice de drept privat, la care publicul și specialiștii au acces numai cu acordul deținătorilor.

mult asupra acestui fapt, domeniul fiind restrâns la colecțiile publice și colecții private accesibile publicului.

Termenul categorial colecție a fost prezentat în această scurtă analiză nu numai în accepțiunea sa muzeologică. Prezentarea a fost făcută în general. Faptul că o colecție are sau nu valoare estetică, științifică sau financiară în funcție de etaloanele stabilite într-un cadru social determinat este de discutat după aceea. Colecția însă trebuie să existe, iar colecția nu poate exista fără colecționar. Pentru colecționarii particulari, care posedă colecții nevizitabile nu este totdeauna obligatoriu să existe criterii de adunare a pieselor. Colecționarul poate să strângă tot ceea ce dorește urmînd un criteriu estetic sau unul financiar în funcție de propria lui dorință.

Să nu uităm că fără colecții și colecționari nu se ajunge la muzeu privit ca instituție. Generozitatea unor donatori (citește colecționari) a condus în cele mai multe cazuri la apariția marilor muzee.

În concluzie despre colecție se poate spune că:

- este un ansamblu de obiecte care se aseamănă, au raport, au legătură între ele. Între obiecte este o relație fără de care ele nu pot alcătui o colecție;
- obiectele sînt strînse din interes estetic, științific, documentar, financiar etc. sau din pură curiozitate;
- obiectele sînt strînse și aranjate sistematic. Se poate vorbi de o trecere calitativă de la amatorul de curiozități la colecționar. Colecționarul strînge, studiază și clasează.

Nu se poate trece la setul de definiții care explicitează termenul categorial muzeu fără a sublinia legătura indisolubilă între colecție și muzeu.

Muzeul este înainte de orice apreciere locul unde colecționarul și societatea în ultimă instanță expun dar și conservă colecțiile care îi definesc. Colecția este cea care permite definirea identității muzeale. Colecțiile sînt legate de modul de gîndire al colecționarului. În aceste circumstanțe nu trebuie să ne surprindă faptul că muzeele la rîndul lor poartă amprenta gîndirii și acțiunii umane.

Muzeul nu acumulează colecții numai în intenția de a le păstra. El conservă obiecte și pentru a descoperi împreună cu cei interesați (publicul de cele mai multe ori) semnificațiile pe care acestea le transmit.

Comentînd lucrarea lui Joseph Alsop apărută în 1982 la Londra⁴³ Dominique Poulot reproduce în articolul său *Musée et société dans l'Europe Moderne*⁴⁴ un fragment în care autorul britanic spune: „toutes les collections remplissent une

43. Joseph Alsop, *The rare art traditions. The history of art collecting and its linked phenomena wherever these have appeared*, Londra, 1982.

44. Dominique Poulot, *Musée et société dans l'Europe Moderne*, în *Mélanges de l'école française de Rome, Moyen Age – Temps Modernes*, Tome 98, Paris, 1986, p.991-1096.

même fonction, celle de permettre aux objets qui les composent de jouer le rôle d'intermédiaires entre les spectateurs, quels qu'ils soient, et les habitants d'un monde auquel ceux-là sont extérieurs".⁴⁵

Tocmai această lume aflată în „exteriorul” obiectelor va încerca să descopere semnificațiile colecțiilor expuse în muzee.

Este interesant de remarcat că un obiect aflat într-o colecție a devenit altceva decât a fost inițial. Un obiect de colecție pierde funcția de folosire, dar câștigă în schimb o funcție simbolică. După cum arăta Claude Frontisi, „Practicile colecției și ale muzeului, de altfel cu cele mai bune intenții, și acelea ale conservării continuă să smulgă artefactele din locurile lor de origine. Îndepărtându-le de surse, le schimbă destinația, le fetișizează, le transformă în obiecte de delectare și le perturbă funcțiunile originare.”⁴⁶

Nimeni nu mai folosește la masă tacîmurile dintr-o colecție sau nu se mai așază pe scaunele care se găsesc într-o colecție de mobilier.

Vorbind despre această scoatere din circuitul funcțional a obiectelor și introducerea lor în alt circuit nonutilitar, același J. Alsop, menționat de Dominique Poulot în articolul său, stabilește o serie de trei legi ale colecționării însoțită de patru comentarii privind colecțiile, colecționarii și obiectele din colecții.⁴⁷

Referitor la colecționare privită ca activitate specifică J. Alsop stabilește trei legi generale:

1. „Toutes les catégories des collectionneurs sont créées par les collectionneurs” (et notamment les hiérarchies d'objets, le nouvel intérêt pour tel objet méprisé, etc.).

2. „En créant leurs propres catégories, tous les collectionneurs créent leurs propres raretés.”

3. „Dans toutes les formes de collection, la catégorie des collectionneurs est toujours réglementée, puisque tous les collectionneurs se font un orgueil d'appartenir à la catégorie correcte”: l'expertise est inséparable de la collection.”⁴⁸

Aceste trei legi sînt însoțite de 4 precizări care potențiază și mai mult ideea izolării obiectului din colecție de funcția sa originară:

- „L'utilité potentielle d'une oeuvre d'art n'est jamais considérée sérieusement par un vrai collectionneur, comparée aux qualités intrinsèques de l'oeuvre comme art.

- Un collectionneur se définit par l'achat d'oeuvres dont il n'est en aucune manière le responsable ou le mécène, même s'il achète l'oeuvre des ses contemporaines.

- Pour réussir, un collectionneur doit être un connaisseur, ou doit se procurer

45. J. Alsop, apud Dominique Poulot, *op.cit.*, p.1004.

46. Larousse, *Istoria vizuală a artei*, coordonator Claude Frontisi, Enciclopedia RAO, Grupul Editorial RAO, București, 2003, p.10.

47. Joseph Alsop, apud Dominique Poulot, *op.cit.*, p.1005.

48. Ibidem.

les services d'un connaisseur.

- „Dans tous les cas où les oeuvres d'art ont été réalisées pour un usage, des buts définis, la collection, invariablement, dégage l'objet de collection de ce premier contexte fonctionnel et le prive de toute utilité sociale significative.”⁴⁹

Definițiile termenului categorial muzeu cuprind, oriunde s-ar găsi ele, două aspecte. Un aspect este cel care se referă la muzeu ca spațiu care adăpostește obiecte muzeale, colecții. Celălalt clarifică trimiterea la muzeu ca instituție. Definițiile din dicționare acoperă în general cele două aspecte menționate.

În *Dicționarul Explicativ al limbii române* muzeul este acea „instituție care se ocupă cu strângerea, păstrarea și expunerea obiectelor care prezintă un interes istoric, științific, artistic etc.”⁵⁰ Dar tot muzeu este și clădirea „în care sînt păstrate și expuse astfel de obiecte.”⁵¹

Definiția din *Dicționarul Explicativ al limbii române* susține în bună măsură afirmațiile făcute anterior: muzeu=instituție și muzeu=clădire. Este de fapt cam același tip de definiție care se regăsește în câteva din dicționarele românești apărute după al doilea război mondial.⁵²

Din punctul de vedere al dicționarelor românești ale primei jumătăți a secolului al XX-lea muzeul nu este decît locul de expunere al unor obiecte cu semnificații istorice, artistice, științifice etc.⁵³

În *Dicționarul istoric, arheologic și geografic al României*⁵⁴ nu este consemnată explicit nici o definiție a muzeului. În dreptul cuvîntului muzee se trece o listă a muzeelor și colecțiilor vizitabile mai importante, din România acelor ani.⁵⁵ Singura concluzie care se poate desprinde de aici este că muzeul este doar o clădire unde se expun diverse colecții. Desigur nu trebuie exagerată această apreciere avînd în vedere

49. Ibidem.

50. *Dicționarul Explicativ al limbii române*, Ed.Academiei R.S.R., București, 1975, p.580.

51. Ibidem.

52. Muzeu = instituție care colecționează, păstrează și prezintă publicului obiecte de artă, relicve, documente istorice, științifice etc.; localul acestei instituții, în *Dicționar de neologisme*, Ed.Academiei R.S.R., București, 1979, p.714.

Muzeu = instituție care se ocupă cu strângerea, studierea, păstrarea și expunerea unor obiecte de interes artistic, istoric, științific etc.; clădire în care sînt păstrate și expuse astfel de obiecte, în *Dicționar al limbii române contemporane de uz curent*, Ed.Stiințifică și Enciclopedică, București, 1980, p.371.

53. Muzeu = locul unde sînt adunate obiecte de artă, de știință: muzeu de pictură, de arheologie, în *Dicționar Universal al limbii române*, Institutul de editură „SAMITCA”, Craiova, 1908, p.473.

Muzeu = Local în care-s adunate obiecte de artă ori de știință, în *Dicționarul Limbii românești*, Institutul de arte grafice, „PRESA BUNĂ”, Iași, 1939, p.847.

54. O.G.Lecca, *Dicționar istoric, arheologic și geografic al României*, Editura Universul S.A., București, 1937.

55. O.G.Lecca, *op.cit.*, p.358.

că dicționarul respectiv este un amestec de informație științifică și ghid turistic.

Nu este de neglijat nici explicația pe care o dă muzeului *Dicționarul Enciclopedic Român*. Din punctul său de vedere nu există decît un aspect, acela al instituției muzeale. Cu toate acestea din definiție se pot desprinde și alte fațete ale conglomeratului muzeu cum ar fi aceea deja amintită a locului în care sînt adăpostite colecțiile.⁵⁶

În seria de dicționare *Petit Larousse Illustré*, deschisă în 1905, termenul muzeu are și el definiția lui.

În ediția din 1907 muzeul este: „Grande collection d’objets d’art ou de science: musée de peinture; musée d’artillerie.”⁵⁷ Este însă interesant de menționat că în această definiție a muzeului apare și un alt aspect: „Lieu d’études littéraires, scientifiques ou artistiques”⁵⁸ Muzeul apare în acest fel și ca loc de studiu. Și trebuie remarcat că aprecierea nu este făcută numai la adresa muzeului universitar ci la adresa muzeului în general. Astfel muzeul odată constituit oriunde s-ar afla el devine loc de studiu atît pentru specialiști cît și pentru oricine îl vizitează.

Ediția din 1975 a *Petit Larousse Illustré* revine asupra definiției și o structurează altfel. Muzeul este „Collection publique d’objets d’art ou de science: musée de sculpture.”⁵⁹

În primul rînd renunță la formularea directă muzeu – loc de studiu. Și asta nu pentru că muzeul nu ar mai putea fi un asemenea loc ci, probabil, că este un lucru care se subînțelege. După aceea „grande collection” devine „collection publique.” Acest mod de exprimare ne face să credem că într-un anumit moment nu toate muzeele erau vizitabile.

Se adaugă la toate acestea și precizarea că muzeul este acel „edifice où se trouvent ces collections: musée du Louvre”.⁶⁰ Apare în acest fel aspectul deja menționat al muzeului clădire, loc de expunere.

În ediția cu numărul 100 *Le Petit Larousse* oferă un spațiu mult mai generos explicitării termenului muzeu. Muzeu este „lieu, établissement où est conservée, exposée, mis en valeur une collection d’œuvres d’art, d’objets d’intérêt culturel, scientifique ou technique. Musée du Prado. Musée lapidaire. Musée de l’Automobile.”⁶¹

Definiția se apropie pînă la suprapunere cu majoritatea definițiilor de dicționar contemporane unde muzeul este privit în cele două aspecte ale sale de

56. Muzeu = instituție în care sînt conservate și expuse colecții de obiecte reprezentative pentru diferite științe, arte, ramuri ale tehnicii etc. sau pentru creația unor mari personalități istorice, științifice, artistice etc. în *Dicționarul Enciclopedic Român*, Academia R.S.R., Editura Politică, București, 1965, vol.III, p.459

57. *Petit Larousse Illustré*, Paris, 1907, p.654.

58. Ibidem.

59. *Petit Larousse Illustré*, Paris, 1975, p.679.

60. Ibidem.

61. *Le Petit Larousse Grand Format*, Ed.Larousse, Paris, 2004, p.718.

instituție și loc de expunere.

Din perspectiva a mai multor dicționare de limbă engleză muzeul este privit numai în calitatea lui de clădire, de construcție care adăpostește ceva.

În *MacMillian Dictionary* definiția muzeului este exprimată clar și direct. Muzeul este „building where valuable and important objects are kept for people to see and study.”⁶²

Exprimarea se face laconic, fără detalii suplimentare. Avem de-a face cu obiecte importante. Nu se știe însă dacă acestea fac parte din colecții sau nu. Obiectele nu sînt numai importante, ele sînt și prețioase. Se pun mai multe întrebări: valoarea este financiară? sau documentară? sau amîndouă?

Interesant devine însă finalul. Există aici un cuvînt „study”, care mărește încărcătura definiției. Obiectele valoroase și importante nu sînt păstrate în această clădire numai pentru a fi văzute de cineva, ele sînt păstrate și expuse și pentru a fi studiate.

În *Webster's College Dictionary* exprimarea este și mai abruptă. Muzeul este „a building or place where works of art, scientific specimens, or other objects of permanent value are kept and displayed.”⁶³

Și aici trebuie remarcat faptul că în clădire nu sînt păstrate orice fel de obiecte. Piese care se regăsesc în muzeu, în expunere sau în depozit, sînt obiecte cu valoare permanentă, sînt obiecte a căror valoare nu se pierde odată cu trecerea timpului.

Două din dicționarele editate de prestigioasa editură Oxford University Press definesc muzeul numai în calitatea lui de clădire, care adăpostește sau care expune ceva.

În *The Mini Oxford School Dictionary* muzeul este „a place where interesting objects, especially antiquities, are displayed for people to see”.⁶⁴ În viziunea lor muzeul nu este nimic altceva decît un loc unde obiecte interesante sînt expuse pentru a fi văzute.

An English-Reader's Dictionary este și mai precis în exprimare. Muzeul este „building in which objects illustrating art, history, science etc. are displayed.”⁶⁵

Trebuie neapărat subliniat faptul că în aceste definiții, în care muzeul este privit ca adăpost pentru obiecte interesante, accentul se pune pe expunere și nu pe păstrare. Conservarea este un amănunt care probabil se subînțelege.

Una dintre cele mai serioase definiții ale muzeului se află în Codul de deontologie al ICOM⁶⁶ pentru muzee. Potrivit acesteia muzeul este „o instituție

62. *MacMillian Essential Dictionary*, Oxford, 2008, p.474.

63. *Random Housse Webster's College Dictionary*, New York, 2001, p.873.

64. Joyce M.Hawkins, *The Mini School Dictionary*, Oxford University Press, Oxford, 1994, p.374.

65. A.S.Hornby, E.C.Parnwell, *An English-Reader's Dictionary*, second edition, Revised and enlarged, Oxford University Press, Oxford, 1984, p.338.

66. ICOM este Consiliul Internațional al Muzeelor (International Council of Museums). Înfiiat în 1946 este o organizație nonguvernamentală fără scop lucrativ. În a XV-a Adunare Generală ICOM din

permanentă, fără scop lucrativ, în serviciul societății și al dezvoltării sale, deschis publicului, care face cercetări despre mărturiile materiale ale omului și ale mediului său înconjurător, le achiziționează, le conservă, le comunică și mai cu seamă le expune în scopul studierii, educării și delectării.”⁶⁷

Definiția este însoțită de câteva precizări care stabilesc atât cadrul general al activității muzeale cât și categoriile de instituții care pot fi asimilate definiției prezentate.

În această perioadă definiția muzeului dată de ICOM este în curs de revizuire. Considerată ca un lucru util timp de mai multe decenii definiția se pare că nu mai răspunde cerințelor societății puse față în față cu oferta muzeală.

Așa cum se sugerează într-un articol de specialitate definiția ICOM trebuie retrasă din circulație și „conservată”.⁶⁸ Ea va trebui să figureze doar într-o colecție istorică de referințe muzeologice.⁶⁹

Pentru o nouă definiție se sugerează ca ICOM să se întoarcă spre societate și să spună despre muzeu ce este, ce face și ce reprezintă.⁷⁰

Un alt punct de vedere privind revizuirea definiției rezultă din întrebarea: „Scopul principal al existenței muzeului este să colecționeze sau să informeze?”.⁷¹ În aceste circumstanțe definiția se poate lărgi mergând pînă la includerea unor instituții care nu au ca principiu de existență colecționarea și colecția.

Se propune astfel o nouă definiție în care „face cercetări despre mărturiile materiale ale omului, le achiziționează și le conservă” devine facultativă și nu obligatorie pentru ca un muzeu să existe ca instituție.⁷²

Sigur că muzeul secolului al XXI-lea nu mai este instituția apărută din mișcarea enciclopedică care se dezvoltă în Europa Luminilor secolului al XVIII-lea,⁷³ dar o serie de întrebări se impun: muzeu fără colecții? informarea se face cum? cu ce?

În concluzie se poate aprecia că, din definițiile analizate mai înainte se desprind în principal două aspecte.

Unul este acela al muzeului privit în calitate de obiect fizic, de clădire, care adăpostește lucruri. Din acest punct de vedere clădirea poate să fie o construcție nouă, ridicată din temelii cu această destinație precisă de muzeu sau poate să fie o

1986 la Buenos Aires, Argentina, a fost adoptat Codul de deontologie profesională pentru muzee. Codul reia art.2, paragraf 1 din statutul Consiliului Internațional al Muzeelor unde este definit muzeul.

67. Codul de deontologie al ICOM pentru muzee, ICOM, București, 2004, p.16.

68. Berenice L. Murphy, *De la référence pour spécialistes au rôle social*, în *Nouvelles de l'ICOM*, vol.57, nr.2, 2004, p.3.

69. Ibidem.

70. Ibidem.

71. Paul F.Donahue, *Collection = Musée?*, în „Nouvelles de l'ICOM”, vol.57, nr.2, 2004, p.4.

72. Ibidem.

73. Geoffrey Lewis, *Le musée universel: un cas à part?*, în „Nouvelles de l'ICOM”, vol.57, nr.1, 2004, p.3

construcție, care există deja și a cărei funcțiune să fie adaptată specificului muzeal.

Muzeul-clădire adăpostește obiecte pentru că acestea sînt interesante, sînt frumoase, sînt deosebite sau, lucru deloc de neglijat, sînt valoroase.

Muzeul-clădire nu numai că păstrează, dar și expune obiecte. Obiectele sînt expuse în principal pentru a fi văzute sau pentru a fi studiate.

Al doilea aspect care se desprinde din definiția muzeului este acela al muzeului privit ca instituție.

Muzeul-instituție colecționează obiecte, le conservă le clasează și le valorifică. De asemenea instituția muzeu cercetează, restaurează și comunică rezultatele obținute.

Fără a intra în amănunte trebuie subliniat faptul că muzeul este o instituție complexă care desfășoară o activitate de cercetare specifică. Iar această specificitate a cercetării muzeale este dată de colecții.

Și în felul acesta cercul se închide.

SUMMARY

The author discusses the term and idea of the Museum defining concepts such as collection, collector and patrimony, sketching the process of acceding and understanding the permanent values gathered in various collections and set in the exceptional context of items speaking of their origin epoch, as significant and expressive survivors and witnesses.